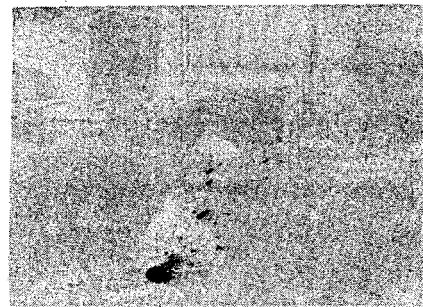

مقدمه

عصر حاضر دارای عناوین متفاوتی است. در بین اندیشمندان گروهی عصر حاضر را عصر ارتباطات، گروهی عصر اطلاعات و عده‌ای عصر فن‌آوری - رایانه‌ها نام نهاده‌اند. علاوه بر اینها برخی نیز عناوین دیگری بکار برده‌اند. اما در عصر حاضر آنچه معنا و مفهوم پیدا می‌کند، این است که عصر حاضر را تلفیقی از هر سه مورد؛ یعنی اطلاعات، ارتباطات و رایانه‌ها بدانیم. زیرا با بکارگیری هر کدام از اینها به تنهایی این نامگذاری ناقص است و فقدان هر کدام نیز همین نتیجه را به دنبال دارد و تنها از تلفیق این سه عنصر است که عصر حاضر معنا و مفهوم واقعی خویش را باز می‌یابد و اینجاست که دیدگاه مک‌لوهان جامعه‌شناس بزرگ کانادایی در خصوص دهکده جهانی مصداق پیدا می‌کند.

شاید بارزترین نمونه‌ای که می‌تواند مفهوم دهکده جهانی را به طور دقیق و رسا نشان دهد، وجود شبکه اینترنت است. در واقع اینترنت ترکیبی از سه عنصر اطلاعات، ارتباطات و فن‌آوری است. یک ابزار اطلاعاتی ارتباطی فرا ملیتی است و به زمان، مکان و گروه خاصی وابسته نیست. به عبارت دیگر اینترنت حد و مرز نمی‌شناسد. بزرگترین و طولانی‌ترین شبکه اطلاع‌رسانی جهان است و با اتصال به آن در هر نقطه و مکانی و در هر زمانی می‌توان از اطلاعات آن بهره‌مند شد.

در واقع بزرگترین کتابخانه دیجیتال دنیا است. کتابخانه‌ای که در آن هر گونه اطلاعاتی اعم از خبری، ورزشی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، تاریخی، ادبی، علمی و ... را می‌توان یافت. اما شکل اطلاعات آن با شکل اطلاعاتی که در یک کتابخانه وجود دارد کاملاً متفاوت است. زیرا در اینترنت اطلاعات به شکل الکترونیکی وجود دارد. علیرغم این که شکل اطلاعات آن متفاوت است اما مکمل و حامی سایر کتابخانه‌هاست به عبارت دیگر اینترنت نه تنها رقیب کتابخانه‌ها نیست بلکه مکمل و حامی آنهاست.

مقاله حاضر بر آن است تا ضمن بیان کاربردهای اینترنت

در کتابخانه‌ها، کتابداران و مراجعه‌کنندگان این حوزه را یاری نماید. البته در این مقاله سعی شده کاربردهای اینترنت در هر بخش و واحدهای آن به صورت کلی ذکر شود. زیرا بررسی کاربردهای اینترنت در هر واحد کتابخانه به طور جامع، بحث جداگانه‌ای را می‌طلبد که از حوصله این مقاله خارج است.

سواد اینترنتی

اینترنت مجموعه‌ای از شبکه‌ها و پایگاههای اطلاعاتی به هم پیوسته است. ارتباطات نقش اصلی را در شبکه بازی می‌کند. برای برقراری ارتباط با اینترنت، اطلاع از یکسری مفاهیم و آشنایی با ابزارها و امکانات اینترنت از ضروریات است. برقراری ارتباط نه تنها به مفهوم ورود به شبکه نیست بلکه به چگونگی ارسال و دریافت اطلاعات و یا به عبارتی به انتقال اطلاعات و ارتباط پایگاه‌ها و شبکه‌های مرتبط با آن نیز بستگی دارد. لذا برای این که کتابدار و یا مراجعه‌کننده بتواند از مجموعه اطلاعاتی اینترنت حداکثر بهره لازم را ببرد، شناخت و کاربرد ابزارها و امکانات اینترنت به ویژه پست الکترونیکی، یوزنت، تلنت، وب، گوفر و پروتکل انتقال فایل ضروری است. البته کتابداران باید به این نکته نیز توجه کنند که آزمون و خطا نقش خاصی هم در برقراری ارتباط با پایگاه‌های مرتبط با شبکه و هم در دسترسی به اطلاعات بازی می‌کند. لذا بنابر آنچه ذکر شد سواد اینترنتی را می‌توان: شناخت دقیق ابزارها و امکانات اینترنت و کاربرد آنها، آگاهی از پایگاه‌های اطلاعاتی تحت پوشش شبکه و اطلاعات مندرج در آنها، آگاهی از شیوه‌های انتقال اطلاعات به رایانه میزبان و همچنین آگاهی از رایگان یا هزینه‌ای بودن اطلاعات تعریف کرد. (۱)

ابزارها و امکانات اینترنت

اینترنت دارای امکانات متعددی است. به استثنای یکی دو مورد تقریباً تمام آنها در کتابخانه‌ها کاربرد دارند کاربرد هر کدام از این امکانات در هر بخش کتابخانه به طور کلی ذکر

کتابخانه‌هاست. (۴)

یوزنت

برخلاف پست الکترونیکی که برقرار کننده ارتباط دو نفره است، نظام یوزنت از طریق بحث‌های دسته جمعی، ارتباطی چند نفره را برقرار می‌سازد. در واقع یوزنت وعده‌گامی جهانی برای تبادل آراء و عقاید گوناگون است. جایی است که مردم جمع می‌شوند تا با دوستانشان ارتباط برقرار کنند، راجع به مسائل روزگپ بزنند، از تحولات دنیای رایانه آگاه شوند و یا درباره هر چیزی که به ذهنشان رسیده به گفتگو بنشینند. (۵)

به طور کلی یوزنت از یکسری گروه به نام گروه‌های خبری تشکیل شده است. هر گروه تعدادی مقاله در یک زمینه خاص دارد بنابراین کتابداران لازم است در گروه‌های مرتبط عضو شده و از اطلاعات مندرج در آنها استفاده نمایند. هم‌چنین مراجعه‌کنندگان می‌توانند گروه مربوط را شناسایی کرده و به تبادل علمی بپردازند. بارزترین کاربرد یوزنت در واحد مرجع کتابخانه‌هاست که به آن اشاره خواهد شد.

گوفر

برنامه‌ای است که با ارائه فهرست و گزینه‌های مختلف، دسترسی به صداها بانک اطلاعاتی و خدمات دیگر را ممکن می‌سازد. ضمناً به کمک این قادر خواهیم بود پرونده‌های متنی و یا برخی برنامه‌های رایانه‌ای را در صندوق پستی خود کپی کنیم. (۶) از جمله کاربردهای گوفر می‌توان، گرفتن اطلاعات درخواستی از کاربرد جستجو در اینترنت برای یافتن آن نام برد. این کار گوفر در کشف منابع موجود فوق‌العاده است. کتابداران به کمک گوفر می‌توانند علاوه بر پایگاه‌های FTP به صداها کتابخانه و بانک اطلاعاتی در سراسر دنیا دسترسی داشته باشند. متأسفانه هنوز یک گوفر عام و مشترک برای کارتهای فهرست کتابخانه‌ها وجود ندارد. (۷)

کاربرد اینترنت در بخش‌ها و واحدهای کتابخانه

اینترنت بزرگترین کتابخانه دیجیتالی دنیاست. در جهان کنونی اینترنت نه تنها رقیب کتابخانه‌ها نیست بلکه مکمل و حامی آنهاست. کاربرد اینترنت در بخش‌ها و واحدهای کتابخانه متفاوت است و هر بخش یا واحد می‌تواند با توجه به نیازها و انجام یکسری اقدامات به تناسب کاربرد اینترنت در آن قسمت بهره‌برد. در حال حاضر بیشترین کاربرد اینترنت در واحد

خواهد شد. لذا در این قسمت تنها به ذکر توضیح مختصری درباره هر یک بسنده خواهد شد. از جمله این امکانات عبارتند از:

پست الکترونیکی

پست الکترونیکی راه ارتباط اشخاص با اینترنت است. اساس کار پست الکترونیکی شبیه پست معمولی است در اینجا نیز ما به آدرس دیگران نامه ارسال می‌کنیم و آنها نیز به نوبه خود به آدرس ما نامه می‌فرستند. اما پست الکترونیکی نسبت به پست معمولی و یا تلفن مزایایی دارد که عبارتند از: سرعت ارسال و دریافت نامه بسیار بالاست؛ از آن می‌توان برای انتقال پرونده‌ها و اطلاعات پایگاه استفاده کرد؛ هزینه آن به نسبت پست معمولی و تلفن بسیار اندک است؛ برای ارسال و یا پاسخ به نامه عجله‌ای در کار نیست و سر فرصت می‌توان اقدام کرد. پست الکترونیکی، خط ارتباطی ما برای دریافت راهنمایی و کمک نیز هست. (۲) بنابراین برای ارسال پیام از طریق پست الکترونیکی بهتر است فرستنده نخست متن پیام را از قبل آماده کرده و در صورت امکان حتی بر روی دیسکت ذخیره نماید سپس متن روی دیسکت را وارد نموده، زیرا این سبب می‌شود که فرستنده، پیام خود را کامل و دقیق و بدون عجله تایپ نماید.

پروتکل انتقال فایل

صداها نظامی که به اینترنت وصل هستند هر کدام بایگانی‌ها یا آرشیوهای از پرونده‌های رایانه‌ای دارند که دسترسی به آن برای همگان آزاد است. بسیاری از این آرشیوها شامل برنامه‌های رایگان یا ارزان قیمت است که تقریباً در هر نوع رایانه‌ای قابل استفاده است. علاوه بر اینها آرشیوهای مدارک و اسناد نیز وجود دارند. رایج‌ترین روش برای گرفتن این پرونده‌ها روش پروتکل انتقال فایل است. (۳)

تلنت

برنامه‌ای است که به ما امکان می‌دهد تا از قدرت اینترنت در اتصال به بانکهای اطلاعاتی، پایگاه‌داده‌ها، کارتهای فهرست کتابخانه‌ها و سایر منابع اطلاعاتی جهان بهره‌مند شویم. بنابراین جهان شبکه نیز مانند همه جوامع کتابخانه‌هایی دارد که می‌توان به آنها رجوع کرد، اطلاعات بدست آورد یا کتاب خوبی برای خواندن یافت، تلنت کلید ورود به این

مرجع و سپس در بخش فراهم‌آوری کتابخانه‌هاست. البته این بدان مفهوم نیست که در سایر بخش‌ها کاربرد ندارد بلکه بدین مفهوم است که در این دو بخش بیشترین کارایی را دارد و کتابداران می‌توانند با توجه به امکانات اینترنت، نیازهای کتابخانه و مراجعه‌کنندگان بیشترین بهره را از اینترنت ببرند.

کاربرد اینترنت در بخش اشاعه اطلاعات

منظور از بخش اشاعه اطلاعات بخش یا قسمتی است که کار اطلاع‌رسانی را انجام می‌دهد و در واقع سروکارش با مراجعه‌کننده است. در کتابخانه‌ها عمدتاً سه واحد مرجع، امانت و نشریات جزء بخش اشاعه اطلاعات و یا به عبارت دیگر جزء بخش خدمات عمومی به حساب می‌آیند. بارزترین و بیشترین کاربرد اینترنت در همین بخش است. لذا کتابداران باید تمام سعی و کوشش خویش را در جهت برآوردن نیازهای اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان مبذول دارند و از هیچ سعی و تلاشی دریغ نورزند.

کاربرد اینترنت در واحد مرجع

همان‌گونه که قبلاً اشاره شد بیشترین و بارزترین کاربرد اینترنت در این واحد است. هر کدام از ابزارها و امکانات اینترنت کاربردهای ویژه‌ای در این واحد دارند که به آنها اشاره می‌شود. به طور کلی در واحد مرجع کتابدار با مراجعه‌کننده روبرو خواهد بود و باید به هر طریق ممکن به سؤال مراجعه‌کننده پاسخ دهد. سؤالهایی که مراجعه‌کنندگان می‌پرسند عمدتاً متفاوت هستند. این سؤالها ممکن است ارجاعی، اطلاعاتی و یا پژوهشی باشند. کتابدار برای پاسخ به هر سؤال باید رهیافت ویژه‌ای انتخاب کند. نخستین اقدام کتابدار جستجو در منابع مرجع و سایر منابع کتابخانه خویش است. لذا کتابدار به دلیل آشنایی و تسلط بر مجموعه پس از درک درست سؤال مراجعه‌کننده و جستجو در منابع و مراجع کتابخانه ممکن است پاسخ سؤال را دریابد. اگر پاسخ سؤال، پاسخ مورد نظر مراجعه‌کننده باشد گفتگوی مرجع خاتمه می‌پذیرد اما در صورتی که پاسخ ناکافی و یا پاسخ مورد نظر مراجعه‌کننده نباشد، کتابدار بهتر است برای پاسخ به صورت فرا کتابخانه‌ای عمل کند و از طریق شبکه‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی و یا با کمک سایر کتابخانه‌ها درصدد پاسخ برآید. بنابراین یکی از شبکه‌هایی که می‌تواند کمک بسیار بزرگی به کتابدار و یا مراجعه‌کننده در یافتن پاسخ سؤال‌ها بکند شبکه

اینترنت است. اینترنت کتابخانه‌ای است که تقریباً پاسخ هر گونه سؤال را در آن می‌توان یافت و با زدن چند کلید می‌توان مخازن کتابخانه‌های دنیا را جستجو کرد همان‌گونه که اشاره شد اینترنت دارای امکاناتی است که هر کدام از این امکانات کاربردهای ویژه‌ای در واحد مرجع دارند که دانستن آنها برای کتابداران لازم و ضروری است.

کاربرد پست الکترونیکی در واحد مرجع

پست الکترونیکی کمک فراوانی به کتابدار مرجع و مراجعه‌کننده می‌کند در واقع پست الکترونیکی کاربردهای وسیعی در واحد مرجع دارد که برخی از آنها عبارتند از:

- با در دست داشتن آدرس پست الکترونیکی نویسندگان، محققان و پژوهشگران می‌توان درباره مقاله یا کتاب آنها مکاتبه کرد و از نویسنده درخواست کرد در صورت امکان یک نسخه از مقاله یا سند را به آدرس پست الکترونیکی ما ارسال کند؛

- کتابدار و یا مراجعه‌کننده هر گونه سؤالی که داشته باشد می‌تواند از طریق پست الکترونیکی برای شخص یا مؤسسه مورد نظر ارسال کند؛

- از طریق پست الکترونیکی می‌توان با چند کتابخانه ارتباط برقرار کرد و نه تنها از مجموعه آنها آگاهی یافت بلکه جواب سؤال‌های مورد نیاز را نیز دریافت کرد؛

- از طریق پست الکترونیکی می‌توان از مشاوره و اطلاعات متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی بهره‌مند شد. انجام این امر منوط به داشتن آدرس شخص مورد نظر است در غیر این صورت برقراری ارتباط مشکل می‌باشد.

- تمام مکاتبات داخلی و خارجی واحد را می‌توان از طریق پست الکترونیکی انجام داد؛

- مراجعه‌کننده از طریق پست الکترونیکی راحت‌تر می‌تواند پیام خود را ارسال کند زیرا هیچ‌گونه اضطراب و نگرانی وجود ندارد و کار مرجع و فرایند مرجع سریعتر و بهتر انجام می‌شود.

کاربرد یوزنت در واحد مرجع

بی‌شک یکی از عمده‌ترین امکاناتی که به عنوان اهمی برای کتابداران و مراجعه‌کنندگان به حساب می‌آید یوزنت است. یوزنت با توجه به نیاز مراجعه‌کنندگان به مطالب جدید، نقش عمده‌ای در تبادل اطلاعات بازی می‌کند کتابداران بسته

به این که در چه کتابخانه‌ای هستند و با توجه به شناسایی نیازهای استفاده‌کنندگان می‌توانند گروه‌های مورد نیاز را شناسایی کرده و سپس عضو شوند تا مراجعه‌کننده بتواند به راحتی با آنها ارتباط برقرار کند. به طور کلی یوزنت نیز مانند سایر امکانات اینترنت در واحد مرجع کاربردهایی دارد که اعم آنها به قرار زیر است:

- ایجاد تبادل نظرهای علمی به طرق مختلف برای مراجعه‌کنندگان؛

- شرکت در جلسات، گروه‌های بحث، همایش‌ها و ...؛
- کمک به مراجعه‌کنندگان در یافتن تاریخ همایش‌ها، گردهمایی‌ها و ... در یک زمینه خاص؛

- کمک به مراجعه‌کنندگان در دستیابی به جدیدترین اطلاعات رشته مربوط و یا اطلاعات عمومی؛

- کمک به مراجعه‌کنندگان در شناسایی متخصصان رشته مربوطه و کمک در گرفتن اطلاعات و انتقال آنها به رایانه میزبان.

کاربرد FTP در واحد مرجع

یکی از امکانات دیگری که می‌تواند سهم بسزایی در واحد مرجع ایفا کند FTP است. انتقال فایل و یا به عبارتی انتقال اطلاعات اهمیت بسزایی در این واحد دارد. هر پایگاهی که بر روی اینترنت قرار دارد حاوی مخازنی است که در این مخازن پرونده‌هایی وجود دارد و دسترسی به بسیاری از آنها برای عموم آزاد است. انتقال اطلاعات می‌تواند دو سویه باشد یعنی از رایانه میزبان به مقصد و برعکس. لذا این جریان دو سویه نقش اساسی در فرایند مرجع دارد.

البته این حاصل نخواهد شد مگر این که کتابدار مرجع سواد اینترنتی داشته باشد مهمترین کاربردهای FTP در واحد مرجع عبارتند از: کتابدار برای تکمیل مجموعه خویش و دسترسی به جدیدترین اطلاعات قادر است منابع الکترونیکی روی شبکه را که در کتابخانه‌ها به صورت چاپی موجود نمی‌باشند از طریق پروتکل انتقال فایل دریافت کند.

- بهترین راه تهیه برخی از اسناد که منحصر به فرد و دارای ارزش تاریخی هستند و ممکن است شکل چاپی آنها در دسترس نباشد تماس با آدرس پایگاه و یا آرشیو‌هایی است که سند و یا مدرک مورد نظر در آنها به صورت متنی وجود دارد و انتقال آنها به رایانه میزبان است.

- برخی از مراجعه‌کنندگان قصد دارند که متن، تصویر،

صوت و ... را نیز به صورت جداگانه و تلفیقی از هم ملاحظه کنند و یا مراجعه‌کننده‌ای که قصد دارد آثار تاریخی یک شهر را ببیند و یا از محتوای یک همایش که در یک کشور خاص برگزار شده مطلع شود بنابراین در صورت وجود امکانات لازم در رایانه میزبان می‌توان این اطلاعات را به رایانه خود انتقال داد.

به هر صورت انتقال اطلاعات امکان‌پذیر است و به کتابداران توصیه می‌شود بعد از انتقال اطلاعات به رایانه خود، سعی کنند اطلاعات اخذ شده را در فایل‌های قابل جستجو روی رایانه خود ضبط نمایند تا در موارد آتی نیز بتوانند بهره لازم را ببرند.

کاربرد تلنت در واحد مرجع

از جمله کاربردهای تلنت در واحد مرجع را می‌توان موارد ذیل نام برد:

- مراجعه‌کننده یا کتابدار به راحتی می‌توانند به فهرست مخازن کتابخانه‌های جهان از طریق تلنت دسترسی داشته باشند.

- پس از ورود به هر کتابخانه می‌توان از طریق یکی از موارد زیر وجود یا عدم وجود مدرک مورد نیاز را مشخص کرد. این موارد عبارتند از: عنوان، نویسنده، موضوع، عنوان نشریه ...؛

- از این طریق به راحتی می‌توان در اینترنت گشت زد و به هر کتابخانه‌ای در هر نقطه‌ای از دنیا که به اینترنت متصل باشد وارد شد و در آن به جستجوی اطلاعات پرداخت چه بسا کتابخانه‌هایی که هرگز تصورش را نمی‌کردیم.

کاربرد اینترنت در واحد امانت

اینترنت کتابخانه دیجیتال بزرگی است که توان همکاری با هر کتابخانه‌ای را دارد مگر این که آن کتابخانه امکانات لازم را نداشته باشد و نتواند به اینترنت متصل شود. لذا در واحد امانت نیز مانند سایر واحدها جهت تسهیل و تسریع خدمات اطلاع‌رسانی اینترنت دارای کاربردهای ملموسی است که به قرار ذیل می‌باشند:

- کلیه مکاتبات خارج از کتابخانه را می‌توان از طریق پست الکترونیکی انجام داد.

- بیشترین کاربرد اینترنت در این واحد، امانت بین کتابخانه‌ای است. لذا از طریق پست الکترونیکی می‌توان

مکاتبات لازم را انجام داد و مقدمات امانت بین کتابخانه‌ای را از این طریق فراهم کرد.

- کتاب‌هایی که مراجعه‌کننده زیادی دارند و شکل چاپی آنها در کتابخانه موجود نیست و ممکن است که خلاصه یک همایش، گردهمایی و یا مجموعه مقالات و ... باشند و یا از زمان درخواست تا خرید و ارسال به واحد امانت مدت زیادی طول بکشد بهتر است کتابدار واحد امانت یا بخش فراهم‌آوری که سواد اینترنتی دارند پایگاه مورد نظر را شناسایی کرده و پس از بررسی هزینه در صورت تشخیص و با در نظر گرفتن رأی مسئولان در جهت خرید و انتقال آن به رایانه میزبان اقدام و در صورت لزوم نیز نسخه‌هایی را تایپ و سپس در اختیار مراجعه‌کننده قرار دهد و یا روی دیسکت ضبط نماید.

کاربرد اینترنت در واحد نشریات

نشریات نقش اساسی در انتقال اطلاعات دارند. در واقع اطلاعات جدید در نشریات منتشر می‌شود. برخی از نشریات به صورت الکترونیکی بر روی شبکه قرار دارند. اینترنت در این واحد نیز مانند سایر واحدها کاربردهایی دارد که عبارتند از:

- کلیه مکاتبات این واحد را می‌توان از طریق پست الکترونیکی انجام داد.

- کلیه امور مربوط به سفارش مقاله از کتابخانه‌های داخل و خارج را در صورت یافتن آدرس پست الکترونیکی آنها می‌توان از این طریق انجام داد.

- برخی از نشریات به صورت الکترونیکی وجود دارند. کتابدار می‌تواند پس از شناسایی آنها و در صورت نیاز به محتوای آنها با در نظر گرفتن هزینه انتقال و هزینه خود نشریه نسبت به عضویت و انتقال آنها از طریق FTP به رایانه میزبان اقدام نماید.

- در صورتی که مجموعه کتابخانه یا تعدادی از کتابخانه‌های یک کشور به شبکه متصل باشند، از طریق فهرست مشترک آنها می‌توان کتابخانه‌ای که مجله مورد نظر را دارد شناسایی و برای تهیه مقاله و سایر مواد با آنها مکاتبه نمود.

- اگر مراجعه‌کننده‌ای مقاله‌ای در یک زمینه خاص نیاز دارد و شکل چاپی مقاله در کتابخانه موجود نیست و در کتابخانه‌های همجوار نیز پیدا نمی‌شود و قصد تهیه آن را از خارج دارید بهتر است از طریق "وب" با در نظر گرفتن هزینه‌ها

اقدام شود.

- از طریق شبکه، جستجوی پیوسته نیز امکان‌پذیر است و کتابدار می‌تواند موضوع مورد نظر مراجعه‌کننده را در یک و یا چند پایگاه جستجو کند و سپس در جهت تهیه متن اقدامات لازم را انجام دهد.

کاربرد اینترنت در بخش فراهم‌آوری

به منظور تسریع و تسهیل خدمات در بخش فراهم‌آوری مانند سایر بخشها می‌توان از اینترنت استفاده کرد. بیشترین کاربرد اینترنت در این بخش در واحدهای انتخاب، سفارش و پیگیری است. از جمله این کاربردها می‌توان موارد زیر را نام برد:

- بسیاری از کتابفروشی‌ها، سازمان‌های انتشاراتی، ناشران، کارگزاران، پایگاه‌های اطلاعاتی، دفاتر مجلات و ... روی اینترنت هستند کتابدار بخش فراهم‌آوری می‌تواند با آدرس آنها مکاتبه نموده و با دادن آدرس پستی خود کاتالوگ، فهرست منابع، فهرست نشریات، دیسکهای نوری از آنها درخواست نماید. این امر باعث می‌شود که کتابدار با بدست آوردن کاتالوگ‌های متعدد نه تنها می‌تواند انتخاب بهینه داشته باشد بلکه منابع را ارزاتر نیز خریداری نماید.

- کتابدار بخش فراهم‌آوری می‌تواند منابع و نشریات مورد نیاز را انتخاب و سپس فهرستی از آنها را تهیه نموده و از طریق پست الکترونیکی یا FTP برای ناشر یا کارگزار ارسال کند و از آنها پیش فاکتور درخواست نماید.

- تمام مکاتبات قبل و بعد از سفارش را می‌توان از طریق پست الکترونیکی با ناشر و یا کارگزار انجام داد. و می‌توان نسخه‌ای از مکاتبات را در صندوق پستی خود نگهداری کرد.

کاربرد اینترنت در بخش سازماندهی

این که اینترنت چگونه می‌تواند به بخش سازماندهی کتابخانه‌ها کمک کند جای بحث است. البته در موارد لزوم یا در مواردی که تعدادی از کتابخانه‌های کشور بر روی شبکه باشند کاربردهای فراوانی دارد که می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- زمانی که کتابخانه CD - MARC در اختیار ندارد و یا منابعی دارد که در CD - MARC وجود ندارد و کتابدار قصد کنترل اطلاعات کتابشناختی منابع را دارد که دستیابی به آن به صورت رایگان از طریق اینترنت امکان‌پذیر است کتابدار

می‌تواند از طریق تلنت در کتابخانه‌های بزرگ جستجو کند و مشخصات مورد نیاز را بدست آورد.

- عمده‌ترین کاربرد اینترنت در بخش سازماندهی کتابخانه‌ها به خاطر وجود شبکه OCLC است. دسترسی به شبکه OCLC از طریق اینترنت امکان‌پذیر است. کتابداران با در دست داشتن آدرس شبکه OCLC بر روی اینترنت به راحتی می‌توانند از طریق اینترنت به این شبکه متصل شده و سپس به جستجوی موارد مورد نظر بپردازند.

- تمام مکاتبات مربوط به بخش فهرست‌نویسی را می‌توان از طریق پست الکترونیکی انجام داد.

اینترنت و دسترسی به منابع الکترونیکی کتابهای الکترونیکی:

در حال حاضر بیش از چند هزار عنوان کتاب به شکل الکترونیکی وجود دارد. کتابداران می‌توانند در صورت نیاز از طریق وب و یا امکانات دیگر اینترنت نسبت به تهیه آنها با در نظر گرفتن هزینه اقدام نمایند. البته اکثر این کتابها به صورت چاپی نیز وجود دارند اما برخی دیگر تنها شکل الکترونیکی آنها موجود است و کتابدار باید در صورت نیاز به این گروه توجه کند.

نشریات الکترونیکی:

امروزه نشریاتی وجود دارند که از طریق اینترنت قابل بازیابی هستند. تعداد این نشریات روزبه‌روز در حال افزایش است و کتابداران می‌توانند با در نظر گرفتن هزینه و در صورت لزوم نسبت به اشتراک آنها اقدام نمایند.

روزنامه‌های الکترونیکی:

برخی از روزنامه‌ها به شکل الکترونیکی نیز وجود دارند و غالباً رایگان هستند کتابداران می‌توانند با در نظر گرفتن هزینه ارتباط نسبت به اشتراک برخی از آنها اقدام نمایند.

استفاده از اینترنت در یافتن آدرس نویسندگان

در کتابخانه‌ها عمدتاً مراجعه‌کنندگانی وجود دارند که به دنبال آدرس نویسندگان هستند و قصد مکاتبه با آنها را دارند و یا می‌خواهند بوسیله خود نویسنده مقاله یا مقالات وی را تهیه نمایند. لذا یکی از راهها برای یافتن آدرس نویسندگان به طور سریع استفاده از اینترنت است. در اینترنت کتابچه‌های راهنمای مختلفی وجود دارد که حاوی اسامی اشخاص است. بنابراین کافی است که کتابدار یا مراجعه‌کننده بعد از یافتن

کتابچه راهنما نام شخص مورد نظر را تایپ کند، در صورتی که شخص در اینترنت آدرس داشته باشد به راحتی می‌توان آدرس آن را یادداشت نمود و چند دقیقه بعد با آن مکاتبه کرد. این عمل باعث می‌شود تا کتابدار بتواند بسیاری از مقالات و منابع را از این طریق بدست آورد. البته این امکان نیز وجود دارد که مراجعه‌کننده بخواهد از شخص مورد نظر درباره موضوع تخصصی خود سؤالی بپرسد و یا قصد آشنایی با او را داشته باشد و یا به هر منظور دیگر. کتابداران باید بتوانند حداکثر خدمات اطلاع‌رسانی ممکن را به مراجعه‌کنندگان عرضه نمایند.

کلام آخر

امید است کتابداران ما بتوانند با بهره‌گیری هر چه بیشتر از شبکه اینترنت و سایر شبکه‌های اطلاع‌رسانی در جهت برآوردن نیازهای اطلاعاتی محققان، پژوهشگران، متخصصان، دانشجویان و علاقه‌مندان و هم‌چنین در جهت گسترش تحقیق و توسعه گام‌های مثبتی بردارند و مقدمه تشکیل و ایجاد نظام ملی اطلاع‌رسانی را فراهم سازند. البته توجه به این نکته حائز اهمیت است که دنیای کنونی به سوی دهکده جهانی در حرکت است و ما ناچاریم خودمان را با این دهکده وفق دهیم. زیرا در دنیای کنونی اطلاعات خواسته یا ناخواسته، اختیاری یا اجباری جریان خود را طی نموده و به کشور ما نفوذ خواهد کرد و دگرگونی‌هایی را باعث خواهد شد.

* Librarians on the Internet: Impact on Reference Services. ed Robin Kinder.- New York: Hawoth Press, 1994, 410 P.

منابع

- ۱- گافین، آدم. خودآموز استفاده از اینترنت: راهنمای ارتباط با شبکه‌های کامپیوتری جهان. ترجمه مسعود خرسند. تهران: آروین، [بی‌تا]، ص ۲۶.
- ۲- همان، ص ۲۷ و ۲۸.
- ۳- همان، ص ۱۳۷.
- ۴- همان، ص ۱۳۹.
- ۵- همان، ص ۵۵.
- ۶- همان، ص ۱۷.
- ۷- همان، ص ۱۶۶.